

Извјештаји

РАД ИСТОРИСКОГ ИНСТИТУТА НР ЦРНЕ ГОРЕ У БОГИШИЋЕВОЈ БИБЛИОТЕЦИ У ЦАВТАТУ

Према одлуци Историског института НР Црне Горе провео сам од 23 септембра 1953 до 30 марта 1954 године на раду у Богишићевој библиотеци у Цавтату. Са мношћом је био и један дактилограф. Захваљујући љубазности руководства Библиотеке радили смо преко цијелог дана и празником, чешће и увече. Обзиром што Библиотека није имала сву потребну приручну литературу повремено смо се обраћали за услуге Државном архиву и Научној библиотеци у Дубровнику који су нам увијек одмах излазили у сусрет.

Сматрам за потребно да се свим тим установама, понаособ проф. Винку Форетићу и проф. Стјепану Кастропилу и овим путем захвалим на предусретљивости.

У Богишићевој библиотеци у Цавтату проучавао сам Богишићев научни архив, библиотеку и дјелимично музеј.

Из Богишићевог личног архива сам проучавао и исписивао његов рад на кодификацији црногорског грађанског права, преписку и рукописе; из библиотеке сам нотирао све инкунабуле и извјестан број књига на чијим се маргинама налазе Богишићеве забиљешке, а из музеја податке о српској нумизматици.

Метод рада је био сљедећи: ја сам проучавао и одабирао материјал који је дактилограф прекуцавао уз моју помоћ (уколико није извјесне ствари могао сам), затим смо заједнички колационирали материјал. Пошто би материјал колационирали, овјерили би преписе од стране Богишићеве библиотеке, уз напомену да се под дотичном ознаком у поменутом архиву налазе ти документи.

Најглавнији задатак мојег рада у Цавтату је био да испишем анкету о правним обичајима црногорских племена. У вези са овом анкетом Богишић је сабрао огромни материјал о црногорском судству, администрацији и економији од Петра I до 1873 г.

Анкету о црногорским правним обичајима Богишић је подијелио у 2000 питања, групираних у 20 посебних наслова. Овај материјал је сав исписан и колациониран. Такође је исписан, са

мањим испустима, и колациониран сав материјал о развиту црногорског судства и администрације. Посебно је исписан и преведен са италијанског необјављени материјал о Шћепану Малом, који је Богишић исписао 1873 године из Млетачког архива, од чега је 25 докумената до сада необјављено, а један дио дјелимично објављен (овдје је Богишић коригирао један дио исписа С. Љубића, Гласник Српског ученог друштва 2 одј. књ. II, 1870).

Преписани су и колационирани записници сједница Богишића са члановима црногорског Великог суда и књазом Николом, у вези са примањем Имовинског законика 1881—2 и 1885 године.

Преписан је добар дио преписке која се односи на Богишићев рад на кодификацији црногорског права, од чега су од највеће научне важности његова писма Кости Војновићу, која су овом послужила као основ за његову студију „Општи имовински законик за Црну Гору“. (Раџ ЈАЗУ ХСVI).

Поред овог исписано је на стотине докумената и биљежака из Грбља, Котора и др. крајева који гравитирају старој Црној Гори.

Треба поменути и необјављени есеј В. Богишића о Црној Гори (на француском) који смо исписали.

Пошто анкета о правним обичајима Црногораца која је сконцентрисана у XIV и XV кутији Богишићева архива има својих дјелова и по другим кутијама, настојао сам да испишем и те материјале и прикључим их главном материјалу. Тако су прикључени тој анкети поред осталих и материјали књаза Николе о задрузи у Црној Гори и Богишићев чланак о славизираним Циганима у Црној Гори.

Исписујући овај материјал наишао сам на 60 наредаба и закона црногорских врховних власти од 1872—1894 које нијесу ушле у каснија два државна зборника (Зборник судских закона и међународних уговора по судској струци за књажевину Црну Гору, књ. I — Цетиње 1903, књ. II, Цетиње 1912).

И тај материјал је исписан.

Пошто сав посао нијесам могао обухватити и свршити, замолио сам неколико стручних снага да ми помогну. Тако је проф. др Бранислав Недељковић превео са њемачког Богишићев чланак „Славизирани Цигани у Црној Гори“, Фани Салтарић неколико материјала са италијанског и француског, а др Влахо Новаквић је преписао поменутих 60 закона и наредаба књажевине Црне Горе. Поред тога Богдан Шарановић нам је уступио Богишићев препис „Правитељства“ из књиге Вука Караџића „Црна Гора и Бока Которска“ које поглавље у српском тексту није било досад познато (а налазило се у Богишићевој анкети о прав-

ним обичајима Црногораца). Сви поменути су свесрдно и савјесно прихватили ову сарадњу са нашим Институтом.

Овим радом углавном је завршено исписивање грађе која се односи на припреме првог издања Општег имовинског законика за Црну Гору до 1888 године.

Нико С. Мартиновић

ПРВИ КОНГРЕС ИСТОРИЧАРА ФНРЈ

Први конгрес историчара ФНРЈ, који је припремио Координациони одбор историских друштава ФНРЈ, одржан је у Београду од 5 — 8 маја ове године.

Конгресу је присуствовало око 400 историчара из свих република. Из наше Републике било је присутно 33 делегата.

Програм Конгреса утврђен је унапријед. Он је био отштампан и послан заједно са тезама свих реферата учесницима Конгреса. Према томе програму Конгрес је радио 5 и 8 маја у пленуму, а 6 и 7 маја по секцијама. У пленуму је прочитано 6 реферата и то:

- 1) Грађански елементи у Првом српском устанку — Душан Перовић, доцент Универзитета у Београду;
- 2) Проблеми генезе нашег средњевјековног феудализма — др Бого Графенауер, проф. Универзитета у Љубљани;
- 3) Мјесто историје у новој концепцији наше школе — Лолика Ђурановић, професор у Загребу;
- 4) Проблематика извора за историју НОБ — др Метод Микуж, проф. Универзитета у Љубљани;
- 5) О нашој војној историографији — Петар Томац, генерал-мајор, Војно-историски институт у Београду, и
- 6) Карактер тимарске организације у Босни и Херцеговини — Недим Филиповић, доцент Универзитета у Сарајеву.

За читање по секцијама јавило се 88 референата. Секција је било 10, и то: за историју наше земље у античко доба и за археологију; за историју средњег вијека; за историју XVI до XVIII вијека; за историју XIX и XX вијека (до 1918 године); за историју од 1918 до 1945 године; за историју радничког покрета; за помоћне историске науке и за архивистику; за наставу историје у средњим школама; за правну историју и секција за историју умјетности.

У име нашег друштва прочитана су четири реферата: Црна Гора и Француска у доба књаза Данила (Андрија Лаиновић), Бо-